

Tietokonevälitteinen kiusaaminen työyhteisössä

Susanna Marttila, Juulia Piirainen,
Pauli Rekola, Marika Silver & Aleksis Ärje

27.4.2010

Johdatus

- Tietokonevälitteinen kiusaaminen työyhteisöissä on lisääntynyt merkittävästi viime vuosina (Baruch 2005; Privitera & Campbell 2009).
- Minkälaista on tietokonevälitteinen kiusaaminen työyhteisössä?
- Erityispiirteet?

Työpaikkakiusaamisen määritelmä

- Useita eri käsitteitä ja määritelmiä (vrt. esim. suomen- ja englannin kieli)
- On kuvattu leimalliseksi ei-toivottujen, negatiivisten tekojen ja sanojen toistuvuudeksi, prosessin pitkäaikaisuudeksi sekä kiusatuksi itsensä kokevan tunteeksi siitä, että hän on kyvytön puolustamaan ja vaikuttamaan itse tilanteeseen (Einarsen 2000, 381; Leymann 1996, 168; Rayner & Cooper 2006, 124; Vartia 2003, 11, Rainivaaran & Karhusen 2006, 11 mukaan.)

Määritelmä tässä työssä

Työpaikkakiusaaminen on vuorovaikutusprosessi, jossa uhri kokee tulevansa toistuvasti kiusatuksi. Se on myös kiusaamisen uhrin näkökulmasta ei-toivottua toimintaa, jossa tämä tuntee olevansa kyvytön puolustautumaan.

Miten tutkittu?

- NAQ (Negative Act Questionnaire) yksi käytetyimmistä mittareista työpaikkakiusaamisen tutkimuksessa
- Tutkimuksen lähtökohtana pääsääntöisesti kiusaamisen uhrien kokemukset

5 työpaikkakiusaamisen muotoa

- 1) Ei-toivotut muutokset työtehtävissä tai niiden suorittamisen vaikeuttaminen
- 2) Yksilön sosiaalinen eristäminen/ poissulkeminen sosiaalisista tapahtumista
- 3) Hyökkääminen jonkun yksityiselämää kohtaan
- 4) Yksilöä kritisoivat/julkisesti nolaavat verbaaliset uhkaukset
- 5) Juoruilu

Tietokonevälitteinen kiusaaminen

- Yleistynyt ja globalisoitunut
 - Tutkimus vielä alkuvaiheessa
- Runsaasti erilaista käsitteistöä ja määritelmiä.
- Tässä työssä tietokonevälitteiseksi kiusaamiseksi ymmärretään kaikki tietokonevälitteisesti tapahtuvat kiusaamisen muodot, joista koituu uhrille haittaa ja joihin tämä ei itse pysty vaikuttamaan.

CMC-kiusaamista on esim.

- Epäasiallinen käytös verkossa
- Toisena ihmisenä esiintyminen
- Toisen ihmisen henkilökohtaisten tietojen levitys
- Verkkoryhmän ulkopuolelle rajaaminen

CMC-kiusaamisen seurauksia

- Voivat olla jopa vakavampia kuin muunlaisessa henkisessä väkivallassa, esim:
 - yksityisyyden suojaa voidaan rikkoa merkittävästi
 - voi tapahtua ajasta ja paikasta riippumatta
 - uhri ei ole aina tietoinen kiusaajastaan.

CMC-kiusaamiseen vaikuttaa...

- ▣ Uhriin kohdistuva muu kiusaaminen
- ▣ Sukupuoli
- ▣ Kulttuuriset tekijät
- ▣ Teknologian käyttö
- ▣ Tuntemus verkon turvallisuudesta

Tietokonevälitteinen työpaikkakiusaaminen

- Interpersonaalinen ja organisatorinen näkökulma
- Yhteydessä kasvokkaiskiusaamiseen
- Sisällön säilyttäminen

CMC-kiusaamisen muotoja

– Interpersonaalisesta näkökulmasta

- Seksuaalinen häirintä
- Ikä- tai rasistinen syrjintä
- Toisen henkilön salasanojen selvittäminen
 - identiteettivarkaus
- Tungeteleva käyttäytyminen
- *Multitasking*

CMC-kiusaamisen muotoja

– Organisaation näkökulmasta

- Työajan väärinkäyttö
- Arvopaperipetokset
- Osakemanipulaatiot
- Hakkerointi
- Virusten tai haitallisten ohjelmien levittäminen

Sähköposti

- ▣ Käytetään paljon työpaikoilla
- ▣ Kustannustehokas & käyttäjäystävällinen
- ▣ Mahdollistaa mm. viestin kohdentamisen, mutta toisaalta viesti on myös helppo kopioida tai lähettää edelleen
- ▣ Sähköpostin voisi ajatella olevan vapaa kiusaamisesta, mitä se ei kuitenkaan ole vaan on päinvastoin yleinen kiusaamisen väline

Mitä teorioita sovellettu?

- **Työstressimalli (job-stress model)** (ks. esim. Weatherbee & Kelloway 2006, Weatherbeen 2010, 40 mukaan)
- **Universaali rationaalisen vaihtoehdon malli (the universalist rational choice model)** (ks. esim. Felson 2006, Weatherbeen 2010, 40 mukaan),
- **Turhautumis-aggressiomalli (the frustration-aggression model)** (ks. esim. Berkowitz 1993, Weatherbeen 2010, 40 mukaan),
- **Affektiivisten tapahtumien teoria (affective events theory)** (Weiss & Cropanzano 1996, Weatherbee 2010, 40 mukaan)
- **Sosiaalisen oppimisen teoria (social learning theory)** (Weatherbee & Kelloway 2006, 465)

Mediarikkauden malli

- Mediarikkauden malli auttaa ymmärtämään median käyttöön liittyviä valintoja ja tukee käytettävän median valinnassa (Miller 2009).
- Viestintäkanavat eroavat paljon niiden kyvyssä välittää tietoa. (Daft, Lengel & Trevino 1987, Millerin 2009, 243 mukaan).
 - Sisällön monimerkityksellisyys
 - Mahdollisuus antaa välitöntä palautetta
 - Kielenluontainen käyttäminen
 - Oman persoonan ilmaiseminen

Mediarikkauden malli

(The Media Richness Model)

	Yksiselitteinen tehtävä	Monitulkintainen tehtävä
Rikas media	<i>Tehoton viestintä</i>	<i>Tehokas viestintä</i>
Tukeutuva media	<i>Tehokas viestintä</i>	<i>Tehoton viestintä</i>

KUVIO 1. malli (The Media Richness Model, Miller 2009)

Merkitysten yhteensovittaminen

Osapuolet rakentavat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa heidän omaa sosiaalista todellisuuttaan, joka samanaikaisesti muokkautuu heidän aikaisemmin luomistaan maailmankuvista.

Osapuolet voivat saavuttaa yhteisymmärryksen tulkitsemalla ja sovittamalla yhteen yhdessä kerrottuja tarinoita.

Yhteisymmärrys voidaan siis saavuttaa dialogin avulla.
(Griffin 2003.)

Merkitysten yhteensovittaminen

- Sähköpostilla käydyssä viestinnässä väärrien tulkintojen mahdollisuus kasvaa, koska vuorovaikutusosapuolet eivät voi tehdä tulkintoja esim. äänensävyistä ja katsekontakteista. (Sproull & Kiesler 1986, Baruchin 2005, 362 mukaan.)
- Sähköpostiviestinnässä tarinoiden yhteensovittaminen dialogin avulla on harvinaisempaa ja hitaampaa kuin kasvokkaisviestinnässä.

Haasteet tutkimuksessa

- ❏ Tietokonevälitteisen kiusaamisen tutkimus on painottunut erityisesti kouluympäristöön (ks. esim. Privitera & Campbell 2009).
- ❏ Kiusaamisen yleisyydestä tehtyjen tutkimusten vertailu on hankalaa tutkimuksissa käytettyjen erilaisten mittareiden ja määritelmien vuoksi. (ks. esim. Zapf, Einarsen, Hoel & Vartia 2003.)
- ❏ Ilmiöstä tehtyjen määritelmien yhtenäistäminen.

Jatkotutkimusmahdollisuudet

- Teknologian jatkuvan kehittymisen huomiointi.
- Interpersonaalisen näkökulman vahvempi huomiointi.
- Ennaltaehkäisykeinot.

